

УДК 343.98

Свиридова Л.В. ©

кандидат юридичних наук
(Харківський НДІ судових експертиз
ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса)

DOI:10.31733/2078-3566-2018-3-119-125

ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА МОВЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЇЇ РОЗВИТКУ

Розглянуто проблеми теорії та практики судової лінгвістичної експертизи і їх вирішення в судово-експертній практиці. Визначено підходи в експертному дослідженні до певного кола лінгвістичних завдань. Розглянуто питання меж компетенції експерта при вирішенні лінгвістичних завдань і зазначено чинники, які унеможливають надання відповідей на поставлені перед експертом-лінгвістом питання. На прикладах з експертної практики показано можливість вирішення семантико-текстуальних завдань, які проводяться в рамках науково-дослідних робіт і методики яких на сьогодні недостатньо розроблені.

Ключові слова: лінгвістична експертиза, семантико-текстуальні дослідження, авторознавчі дослідження, писемне мовлення, межі компетенції експерта-лінгвіста, комплексне дослідження.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашої держави відбувається реформування політичної, економічної, соціальної, наукової, юридичної сфер діяльності, що веде до зрушень на всіх напрямках. Не обминає це й експертно-наукову діяльність, зокрема в галузі лінгвістичних досліджень. В системі судово-експертної діяльності Міністерства юстиції України лінгвістична експертиза виникла нещодавно у зв'язку з появою нових видів досліджень, які проводяться на базі лінгвістичних методів. Поряд із цим в експертній практиці проводяться авторознавчі дослідження, основною метою яких є ідентифікація автора тексту документа. Але оскільки методи лінгвістичних досліджень використовуються як з метою ідентифікації автора, так і з метою неідентифікаційних досліджень, було запропоновано об'єднати зазначені підвиди в один вид – лінгвістична експертиза. На даному етапі в рамках лінгвістичної експертизи проводяться авторознавча та семантико-текстуальна експертизи, які вирішують різні види завдань. На вирішення авторознавчої експертизи можуть бути поставлені питання щодо встановлення автора тексту документа, факту складання тексту під впливом будь-яких збивальних факторів, декількох текстів однією особою, виконання тексту документа під диктування або шляхом переписування, встановлення соціально-біографічних характеристик автора документа (місце формування його мовленнєвих навичок, рідна мова, стать, вік, освітній рівень тощо). Виникнення семантико-текстуальних досліджень обумовлене активізацією в Україні явищ, раніше мало затребуваних як предмет судового розгляду, і потребою вирішення судових спорів у справах: про захист честі, гідності, ділової репутації у зв'язку з наклепами та образами; за позовами, пов'язаними з різним тлумаченням текстів, їх фрагментів, окремих слів, словосполучень; в яких предметом спору є майнові права; щодо вирішення конфліктів, пов'язаних з рекламою, передвиборчими технологіями тощо.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

Вагомий внесок у розвиток дослідження писемного мовлення внесли вчені-криміналісти України та інших держав. Серед них А.М. Агушевич, Л.Ю. Ароцкер, Є.Ф. Буринський, А.І. Вінберг, С.М. Вул, Г.Л. Грановський, А.К. Дамбраускайте, Б.М. Комаринець, Г.Д. Маркова, С.М. Потапов, М.Я. Сегай, С.І. Тихенко та інші. Автори досліджували питання аналізу й використання ознак писемного мовлення з метою вирішення завдань почеркознавчої експертизи. В роботах Л.Ю. Ароцкера, Е.У. Бабаєвої, С.М. Вула, А.К. Дамбраускайте визначено предмет, мету, завдання лінгвістичної (авторознавчої) експертизи. Публікація харківських учених Л.Ю. Ароцкера і В.К. Войнова у 1966 році стала поштовхом для розробки наукових засад лінгвістичної (авторознавчої) експертизи. Писемне мовлення автори розглядають як об'єкт авторознавчого дослідження і вказують на принципову можливість використання комплексу статистичних параме-

трів тексту як одного з методів встановлення авторства [1]. У 1970 році Е.У. Бабаєвою було обґрунтовано принципову можливість ідентифікації автора анонімного документа за ознаками писемного мовлення, однак методичні засади лінгвістичного (авторознавчого) дослідження в її роботі не розглядалися [2]. Розроблення теоретичних і методичних засад судово-авторознавчої експертизи писемного мовлення, як самостійного роду, було здійснено у 80–90-ті роки минулого століття в Україні, в Харківському науково-дослідному інституті судових експертиз ім. М.С. Бокаріуса, С.М. Вулом, фактичним засновником наукової школи криміналістів-авторознавців [3]. Судове авторознавство у його роботах розглядається як галузь криміналістики і наукових знань про закономірності мовної поведінки людини, методи дослідження її писемного мовлення з метою встановлення фактичних даних про особу *автора* – особу, яка самостійно склала текст документа, – і умови складання тексту. Також розробленням теоретичних і методичних засад лінгвістичних досліджень писемного мовлення займалися О.К. Дамбраускайте, О.С. Борисова, А.П. Мартинюк, О.І. Горошко, Т.В. Будко, Л.В. Свиридова та ін. В роботах науковців на різних етапах розвитку лінгвістичної експертизи розглядалися питання, які потребують експертного вирішення з метою задоволення потреб судово-слідчої практики. На сьогодні в рамках лінгвістичної експертизи, поряд з вищенаведеними авторознавчими завданнями, вирішуються семантико-текстуальні, на предмет встановлення висловлювань у формі закликів, пропаганди, погрози, пропозиції тощо, які потребують розроблення окремих методик.

Мета. Принципова можливість вирішення проблем, що виникають в експертній практиці при проведенні судово-лінгвістичної (авторознавчої та семантико-текстуальної) експертизи писемного мовлення.

Виклад основного матеріалу. У досудовому розслідуванні семантико-текстуальні експертизи призначаються, коли необхідно встановити, чи є в об'єктивному змісті висловлювань особи заклик, погроза, пропозиція надання будь-чого тощо. Під час лінгвістичного (семантико-текстуального) дослідження експерт аналізує не окремі висловлювання, а проводить семантико-текстуальний та контекстуальний аналіз усього текстового матеріалу, встановлює певні лексико-синтаксичні структури, що виражені у формі, наприклад, заклик. В тексті виділяються речення, які за метою висловлювання мають спонукальний характер і на граматичному рівні передаються через спонукальні конструкції (дієслово «спонукати» або будь-які інші частини мови, які містять семантику спонукання до будь-яких дій). Доволі часто вживаються мовленнєві конструкції з прислівниками *необхідно*, *треба*, які підкреслюють необхідність виконання певної дії. Також значним аргументом є публічний характер висловлювань, тобто спонукання у висловлюванні обов'язково повинно мати певну спрямованість на аудиторію і вказувати на значимість дій, до яких закликає адресат (мовець). Також досить часто заклик у тексті виражено наявністю таких структур, як лозунг і девіз, які є своєрідними маркерами, слугують для вираження основного напрямку діяльності та підкреслюють необхідність виконання певних дій («*За народ!*», «*За правду!*», «*Ми переможемо!*»).

У практиці проведення лінгвістичних (семантико-текстуальних) експертиз питання визначення у тексті мовленнєвого акту «погроза» вирішується шляхом виділення в тексті лінгвістичних компонентів певних фрагментів, які містять складові мовленнєвого акту погрози. До них належать:

1) тематика: предмет мовлення – наслідки відмови адресата від виконання певних дій; інформація, яку повідомляють, – негативні наслідки цієї відмови для адресата: здійснення автором будь-яких дій щодо нього (в тому числі його близьких);

2) ставлення: виражена модальна оцінка дії: «вам необхідно це зробити»; виражена емоційна оцінка наслідків відмови: «вам буде погано»;

3) комунікативна мета: спонукання до дії: «хочу, щоб ви зробили це»; переконання в необхідності вчинення зазначеної дії за допомогою додаткового аргумента: «хочу, щоб ви знали, що я зроблю вам погано, якщо не зробите цього».

У разі виявлення в тексті висловлювань, що збігаються за всіма параметрами з комунікативним актом погрози, експертом зазначається наявність у тексті певних висловлювань, виражених у формі погрози стосовно до будь-якої особи (осіб).

Слід зазначити, що в експертній практиці нерідко зустрічаються випадки, коли на дослідження надаються непрямі докази, тобто в питаннях постанови (ухвали) про призначення лінгвістичної експертизи досліджувані фрази наведено в лексичному та граматичному оформленні слідчого (судді) і навіть з помилками. Адже експертом досліджу-

ється не лише логіко-змістовна сторона висловлювання, а й лексична і граматична його форми, якими виражено ту чи іншу конфліктну ситуацію (погрозу, заклик, пропозицію, негативну інформацію), яку можна встановити лише експертним шляхом. Отже, для проведення судової експертизи щодо встановлення наявності негативної лексики та слів (словосполучень, висловлювань) образливого характеру у висловлюваннях певної особи слідчому (суду) необхідно надати прямі докази (наприклад, диск із розмовою, запис розмови на диктофоні або роздруковку дослівного тексту розмови). Якщо для проведення лінгвістичної експертизи надходить диск, дослідження проводяться в рамках комплексної судової лінгвістичної експертизи та судової експертизи відео-, звукозапису. Експерт-фоноскопист установлює зміст інформації, зафіксованої на диску, який надається слідчим, а за текстовим відтворенням встановленого змісту розмов на відеофонограмі (або на фонограмі) експерт у галузі дослідження писемного мовлення встановлює, чи є в тексті висловлювання, виражені, наприклад, у формі погроз, закликів, або ті, що містять негативну інформацію стосовно певної особи, тощо.

Так, наприклад, до експертної установи надійшла постанова про призначення комплексної лінгвістичної (семантико-текстуальної) експертизи та експертизи відео-звукозапису, а також надано диск. На вирішення експерта поставлено завдання щодо того, чи міститься у висловлюваннях, які зафіксовані у відеофайлі на диску, негативна інформація стосовно г-на К. Експертом-фоноскопистом спочатку досліджувалась інформація на диску і надавалася у вигляді тексту роздруковки експерту-лінгвісту з дослідження писемного мовлення. Лінгвістичним аналізом досліджуваних висловлювань експертом встановлено, що вони відбуваються в жанрі повідомлень, які належать до публіцистичного стилю українського мовлення. У процесі предметно-тематичного аналізу встановлено, що висловлювання дикторів стосуються теми сучасного стану діяльності г-на К. Іллокутивною складовою аналізованих мовленнєвих актів є висвітлення поглядів і думок диктора, а комунікативною метою є донесення озвучених відомостей до великої кількості людей, що вказує на публічний характер інформації. У процесі текстуального аналізу встановлено, що негативна інформація стосовно г-на К. передається через висловлювання *«Хутко «прихватизувавши» АТ «...», він робить гучні заяви, що відновить його...»*. На негативний зміст інформації вказує лексема *«прихватизація»* із негативною компонентою значення, яка має іронічний характер (Архів ХНДІСЕ).

Слід зазначити, що вирішення питання, чи є негативна інформація такою, що порочить честь, гідність і ділову репутацію певної особи, належить до сфери компетенції юриста та не входить до спеціальних знань експерта в галузі лінгвістики. Адже, як зазначено науковцями, експерт не знає, чи є негативна інформація такою, що порочить честь, гідність і ділову репутацію певної особи, адже це все одно, що спитати, чи відповідає вона дійсності. Лінгвісти можуть тільки вказати, яку інформацію необхідно перевіряти. Останнім часом у публікаціях обговорюється питання меж компетенції експерта в галузі лінгвістичного (семантико-текстуального) дослідження писемного мовлення щодо вирішення зазначених завдань. Дослідники у статтях та монографіях яких присвячені зазначають, що справа навіть не в тому, що експерт-лінгвіст не знає, а в тому, що він не має права встановлювати, чи є негативна інформація такою, що порочить честь, гідність і ділову репутацію певної особи, навіть у тому разі, якщо він має юридичну освіту та знає якого роду негативна інформація має кваліфікуватися. До компетенції лінгвіста не входить встановлення реальних (некомунікативних) намірів мовця, оскільки це питання пов'язано зі встановленням форми вини [4; 5].

У літературі висловлюється думка, що повноцінним буде висновок, коли експерт проведе комплексне лінгвістичне й правове дослідження, оскільки сьогодні формально вказане комплексне експертне дослідження мають право проводити всі, хто отримав кваліфікацію судового експерта за відповідною спеціальністю, тому що пройшли спеціальну перепідготовку з елементами юридичних знань, а фактично – лише особи з двома освітами (філологічною та юридичною) або ті, хто крім філологічної освіти, мають науковий ступінь кандидата або доктора юридичних наук [6]. Але з цим не можна погодитися, оскільки запропоноване суперечить принципу об'єктивності проведеного дослідження, тому що експерту необхідно аргументувати одержану шляхом дослідження інформацію та оцінити її, застосувавши спеціальні знання в галузі лінгвістики, не виходячи за рамки цієї галузі знань, оскільки висновок експерта є одним із доказів у справі, який має відповідати вимогам достовірності та допустимості.

Також у публікації з питань комплексної психолого-лінгвістичної експертизи ав-

торами надано чітке визначення меж компетенції експертів і зазначено, що в компетенцію експертів не входить юридична (правова) кваліфікація діяння, встановлення форми вини, умислу, мотивів правопорушення. Експерти не встановлюють тих обставин, які не знайшли відображення в тексті, а встановлюють лише виражену мету автора, не встановлюючи реальну мету і мотиви діяльності суб'єктів правопорушення. При проведенні психолого-лінгвістичної експертизи тексту до компетенції експертів входить встановлення значення тексту, де філологами досліджується те, що сказано, а психологами – спрямованість того, що сказано [7].

Отже, до компетенції експертів-лінгвістів належить вирішення таких завдань: про форму висловлювання, що містить відомості (твердження, припущення, думка, оціночне судження); характер відомостей, що містить висловлювання; співвіднесеність цих відомостей з певною фізичною/юридичною особою.

Відповідно до ст. 242 КПК України, не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права, а також згідно з п. 2.3 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (зі змінами та доповненнями), експерту заборонено вирішувати питання, які виходять за межі спеціальних знань експерта, та з'ясування питань права.

Питання компетенції експерта також є актуальним в авторознавчих дослідженнях, наприклад для вирішення питання щодо встановлення віку автора тексту. При обґрунтуванні висновку судовий експерт не може використовувати конкретні відомості про автора, що містяться в «основній інформації» тексту або в матеріалах справи, а може обґрунтовувати висновок лише «додатковою» інформацією про автора, яка криється у структурних особливостях тексту документа і встановлюється за допомогою спеціальних знань. По-перше, використання наявної в конкретних відомостях інформації не потребує спеціальних знань; по-друге, ця інформація може виявитися неправдивою, а її практична перевірка не входить до компетенції експерта.

Також до безпосередніх об'єктів судової експертизи не належать тексти документів, виконані іноземною мовою (наприклад азербайджанською, румунською, англійською тощо), фахівцем у галузі якої експерт не являється. Правомірною відмова експерта від надання висновку по поставлених перед ним питаннях і у випадках, коли на дослідження надано, поряд з іншомовним текстом, його перекладний варіант, в якому, зокрема, втрачаються характерні для автора особливості володіння рідною мовою. Питання щодо національності, освітнього рівня автора документа найчастіше ставляться на вирішення експертизи. До компетенції експерта належить вирішення питання не про офіційно здобуту освіту автора, а лише про рівень культури писемного мовлення, характерного для осіб з відповідною освітою. Експерт також не вирішує питання про національність автора, а лише про його рідну (і/ або розмовну) мову [8].

Щодо професійної належності автора документа, то необхідно мати на увазі, що встановлення того факту, що в досліджуваному тексті зазначено використання лексики та фразеології, властивої, наприклад, для медичної або юридичної науки, ще не свідчить про те, що автор є відповідно медиком або юристом. Спеціальні знання експерта-лінгвіста недостатні для однозначного вирішення вказаного питання, яке передбачає володіння дослідником культурою відповідної професії. У цьому випадку вважається за необхідне проводити комплексну експертизу – за участю спеціаліста певної галузі знань (біології, медицини, історії тощо). Інакше експерту-лінгвісту необхідно, наприклад, обмежитися висновком про наявність у досліджуваному тексті мовленнєвих засобів, характерних для певної сфери діяльності, з вказівкою на те, що автор має до неї певне відношення. Також, зокрема, в тексті документа, виконаного українською мовою, значний обсяг грубих, специфічних порушень логіко-змістовного і мовного характеру, які не пов'язані ні з інтерферуючим впливом іншої мови, ні з наміром автора змінити (перекрутити) писемне мовлення, експерт може дійти обґрунтованого висновку щодо складання тексту особою, яка перебувала у незвичайному стані. Проте однозначно встановити, чи страждає ця особа, наприклад, на шизофренію, також можливо лише в комплексній експертизі з участю спеціаліста-психіатра. Аналогічне можна сказати і стосовно вирішення питань щодо психологічних параметрів особистості.

Розглянувши основні завдання, які вирішуються експертами в галузі лінгвістичної експертизи, слід зазначити, що це не остаточний їх перелік, оскільки в практиці зустрічаються випадки вирішення питань щодо того, чи міститься в тексті інформація позитив-

вного чи негативного характеру стосовно певної фізичної або юридичної особи, а також чи є висловлювання фактичним твердженням або оціночним судженням тощо. Як зазначено в Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертів та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (зі змінами та доповненнями), коло питань, які вирішуються експертами-лінгвістами, не є вичерпним і під час проведення цього виду експертизи можуть вирішуватися також інші питання, що стосуються її предмета.

Одним із складних питань, не розроблених в експертній практиці, є вирішення завдань стосовно складання тексту однією чи різними особами. Як правило, це тексти юридичних документів – ухвал, судових рішень, позовних заяв тощо. Адже складання таких текстів має низку особливостей, які на сьогодні в експертній практиці недостатньо вивчені. Насамперед, складності експертного дослідження викликані шаблонністю цих текстів. Ознаки, виявлені під час експертного дослідження текстів ухвал, рішень тощо, зводяться переважно до цитування законодавчих актів, на яких ґрунтуються згадані документи. Інформативна значущість виявлених ознак є низькою, що робить висновки експертів непереконливими через їх недостатню обґрунтованість, що у подальшому викликає сумніви у доказовому значенні висновку експерта.

Методичні засади судової авторознавчої експертизи розроблялися у 60-ті роки минулого століття, коли тексти документів склалися рукописним способом. З часом удосконалювалися як способи вчинення правопорушень, так і теоретичні засади авторознавчої експертизи, які намагалися не відставати від дійсності. Але ж суттєвим для авторознавчої експертизи є її зв'язок із суміжними науками, в яких проблематика текстів, виконаних за допомогою комп'ютерної техніки, недостатньо розвинена і до сьогодні. Оцінка експертом виявлених ознак у тексті знаходиться у прямій залежності від ступеня пізнання наукою й експертною практикою предмета оцінки. Експерту легше оцінювати встановлену в процесі дослідження інформацію, коли він знає дані науки й практики щодо того, які ознаки об'єкта є базисними, а які ситуативними, і які з них можуть у сукупності слугувати обґрунтуванню висновків. Теоретичні напрацювання в галузі судової авторознавчої експертизи за згаданими текстами обмежуються лише експертною практикою, яка теж є не досить великою. Як свідчить експертна практика, інформативними ознаками у цих текстах вважаються, наприклад, наявність помилок, обумовлених незнанням відповідних правил граматики, послабленням контролю за якістю друкування текстів, пунктуаційні та лексичні помилки, вживання слів не характерних для підстилю, у руслі якого складено текст тощо. Єдині підходи до складання подібних текстів в юридичній практиці викликають складності під час експертного дослідження, тому й висновки за текстами ухвал, рішень, позовних заяв тощо набувають здебільшого імовірнісну форму або форму «не виявилось можливим», оскільки експертові через шаблонність текстів офіційно-ділового характеру юридичного підстилю у більшості випадків бракує тієї сукупності ознак, яка може слугувати підставою для категоричного висновку.

Іноді в матеріалах справ зустрічаються скарги на дії експертів, які проводили подібні дослідження, де вказується на їх некваліфікованість і неврахування певних вимог під час дослідження, наприклад, нормативних вимог щодо складання текстів юридичної спрямованості, методичних вимог у процесі проведення експертизи. На жаль, у більшості випадків під час оцінки висновку лінгвістичної (авторознавчої) експертизи, у якій вирішуються питання про можливість встановлення автора тексту документа, складеного в руслі офіційно-ділового стилю, не враховується специфіка досліджуваних текстів. Беручи до уваги те, що будь-який текст може слугувати шаблоном для складання інших, встановити, чи виконано тексти однією особою, не надається можливим, оскільки не можна виключити можливість складання текстів декількома особами, які мали доступ до електронного варіанта первинного тексту-шаблону. Лише встановлення ідентифікаційної значущості певного комплексу ознак може дозволити дійти категоричного висновку за згаданими об'єктами дослідження, що в експертній практиці зустрічається нечасто [9].

Також можна вказати й на складність досліджень текстів розписок, виконаних рукописним способом, стосовно, наприклад, позичання грошей, які також належать до офіційно-ділового стилю мовлення і яким притаманна шаблонність викладу. І лише якщо в тексті виявиться притаманне певному автору порушення норм мови, можна буде стверджувати, що автором тексту розписки є певна особа. Але на практиці такі випадки зустрічаються не часто і лише за текстами середнього та великого обсягу, понад 100 слів.

Складність та специфіка експертних досліджень офіційно-ділових текстів різної спрямованості обумовлює необхідність проведення наукових досліджень за цим напрямком, розроблення теоретичних та методичних засад зазначеного виду експертизи. Поява методики лінгвістичної (авторознавчої) експертизи з дослідження офіційно-ділових документів надаватиме висновкам експертів більшої аргументованості під час їх оцінки і не викликатиме сумнівів у проведених дослідженнях.

Висновки. Розглянуті актуальні питання в галузі лінгвістичних досліджень потребують чіткої регламентації та єдиного методичного підходу при проведенні лінгвістичної експертизи, оскільки на практиці виникають проблеми, які за відсутності на сьогоднішні методик дослідження текстів інтернет-перепишування, смс-повідомлень, офіційно-ділового стилю мовлення тощо викликать непорозуміння не лише серед експертів, а й серед слідчих, які мають надати оцінку висновку експерта і визначити його як доказ, фізичних осіб, які замовили проведення експертного дослідження (експертизи), науковців, які на теоретичному рівні розглядають проблеми лінгвістичного дослідження текстів. Тому нині виникає потреба у створенні окремих експертних методик лінгвістичних досліджень для вирішення завдань, які обумовлені потребами розвитку суспільства та судово-слідчою практикою.

Бібліографічні посилання

1. Ароцкер Л.Е., Войнов В.К. Об использовании лингвистической статистики для установления автора анонимного текста. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев: РИО МООП УССР, 1966. Вып. 3. С. 141-151.
2. Бабаева Э.У. Криминалистическое исследование анонимных документов с целью идентификации личности по признакам письменной речи: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.717 «Криминалистика». Л.: Тип. им. Урицкого, 1970. 18 с.
3. Белкин Р.С. История отечественной криминалистики. – Москва: Норма, 1999. С. 337.
4. Бринев К.И. Теоретическая лингвистика и судебная лингвистическая экспертиза: монография / под ред. Н. Д. Голева. Барнаул, 2009. 252 с.
5. Подкатилина М.Л. Формулирование вопросов судебной лингвистической экспертизы экстремистских материалов // *Современные тенденции развития криминалистики и судебной экспертизы в России и Украине*. Белгород, 2011. Т. 2. С. 104–108.
6. Будко Т.В. Теоретичні аспекти експертної методики кримінально-правової оцінки інформації, яка міститься в текстах мовних повідомлень. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев, 2013. Вып. 58. Ч. 2. С. 212–224.
7. Теоретические и методические основы судебной психолого-лингвистической экспертизы текстов по делам, связанным с противодействием экстремизму / подгот. О.В. Кукушкиной, Ю.А. Сафоновой, Т.Н. Секераж. Москва: ЭКОМ Паблишерз, 2011. 326 с.
8. Вопросы судебно-автороветческой диагностической экспертизы / под ред. С. М. Вула. Киев: РИО МВД УССР, 1984. С. 122-127.
9. Свиридова Л.В. Українське писемне мовлення як об'єкт судово-авторознавчого дослідження. *Сучасні тенденції розвитку судової експертизи: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Кримського науково-дослідного інституту судових експертиз* (АР Крим, 20–21 вересн. 2012 р.). Сімферополь: ВД «Аріал», 2012. С. 96-99.

Надійшла до редакції 07.09.2018

SUMMARY

Svyrydova L.V. Speech linguistic expertise at the present stage of development. The article deal with problems of the theory and practice of forensic linguistic expertise, and their decision in judicial expert practice. The approaches to expert research of a certain range of linguistic tasks are determined. The questions of the competence of the expert in solving linguistic problems are considered, and the factors that make it impossible to answer the questions put before the expert-linguist are outlined.

Examples of expert practice show the possibility of solving semantic-textual tasks, which are carried out within the framework of research work and techniques which are currently not sufficiently developed.

Keywords: *linguistic examination, semantic-textual research, authorship research, writing speech, limits of jurisdiction of expert-linguist, complex research.*